

2.3.2021

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon
kuntayhtymä, Eksote

Sivistysvaliokunta
HE 241/2020 vp / Asiantuntijapyyntö
Asiantuntijakuuleminen 3.3.2021
Kouluterveydenhuollon toimintayksikön esimies Sanna Imeläinen ja
koulupsykologi Liisa Vilkkö

Asia: HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Oppilas- ja opiskeluhuollon onnistunut integraatio

Oppilas- ja opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen siirtäminen hyvinvointialueelle on myös kannatettava esitys. Etelä-Karjalassa tästä on hyviä kokemuksia sekä Eksoten että kuntien näkökulmasta. Tämä organisointitapa tukee ja mahdollistaa oppilaiden ja opiskelijoiden entistä kokonaisvaltaisempien tukitoimien järjestämisen.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013) todetaan, että opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Esitetty organisointi osana hyvinvointialuekokonaisuutta mahdollistaa samalla tavalla kouluyhteisössä toteutettavan tehtävien hoitamisen.

Etelä-Karjalassa maakunnallista mallia on toteutettu pääosin lähipalveluna, osana kouluyhteisöä. Kouluterveydenhoitajat ja kuraattorit sekä koulupsykologit toimivat kouluilla, ja psykologipalvelujen saatavuus ja saavutettavuus ovat parantuneet myös pienten kuntien kouluissa. Erityisesti kollegiaalisen tuen saatavuus on vahvistunut esimerkiksi pienemmissä kunnissa. Kouluissa tapahtuva moniammatillinen yhteistyö on lisännyt tiedon välittämisen mahdollisuutta ja nopeampaa puuttumista havaittuihin ongelmiin. Toimintamalli on lisännyt ennaltaehkäisevää toimintaa. Tämä on näkynyt myös lastensuojelun kustannusten vähenemisenä.

Saumaton yhteistyö sivistystoimen kanssa on tärkeää, ja se on onnistunut hyvin Eksoten ja kuntien sivistystoimen välillä. Koulun arjen sujuminen ja erinomainen yhteistyö on sekä koulun että maakunnan yhteinen asia ja kymmenen vuoden kokemuksen jälkeen malli on arvioitu toimivaksi. Jokaisessa mallissa on

2.3.2021

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon
kuntayhtymä, Eksote

muistettava jatkuvan kehittämisen tarve. Maakunnallisessa opiskeluhuollon ohjausryhmässä yhteistyössä opetuksen järjestäjien kanssa on tällä hetkellä tekeillä maakunnalliset Yhteisöllisen työn vuosikello perus- ja toiselle asteelle ja Perusasteen poissaolomalli.

Julkaisussa ”Rajapinnoista yhdyspintoihin”, Kehittämislaloite kunnan ja maakunnan yhteistyöstä, Kuntaliitto 2016, sivun 27 kokemuspöytäkirjassa on kuvattu kokemuksia oppilashuollon maakunnallisesta järjestämisestä sekä Eksoten että kuntien näkökulmasta. Nykyistä toimintamallia pidetään hyvänä organisoinnin tapana ja laissa esitetty malli vastaa tätä.

Merkittävää on myös jatkossa vahvistaa entisestään nuorten työpajatoimintaa muiden työllistymistä, elämänhallintaa ja oppimista tukevien toimintojen ohella (kuten mm. Ohjaamot). Eksote tuottaa yhteistyössä Laptuotteen kanssa oppipajatoimintaa. Tässä tarvitaan tiivistä yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueiden, 3. sektorin ja TE-toimiston kesken.

Huomioita tulevaan lainsäädäntöön oppilashuollon ja koulupsykologityön näkökulmasta

Oppilashuollon palveluiden kokonaisuudessa Etelä-Karjalassa resursseja on saatu tasaisesti jaettua maakunnan kaikkiin kuntiin. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemisen näkökulmasta palveluiden saatavuus ja tasapuolisuus sekä yhdenvertaisuus toteutuvat. Yhteistyö opetuksen järjestäjien kanssa on tiivistä. Lisäksi lasten ja nuorten palvelukokonaisuudessa ja oppilaiden yksilökohtaisen tuen kokonaisvaltaisessa tarkastelussa on huomioitu joustavuus.

Opiskeluhoitolaki määrittää yhteisöllisen opiskelijahuollon ensisijaiseksi yksilölliseen työhön nähden. Yhteisöllisellä työllä edistetään hyvinvointia ja oppimista, kehitetään kasvuympäristöä sekä ehkäistään ongelmia esimerkiksi kiusaamista, haasteita koulunkäynnissä ja psyykkisiä ongelmia. Koulupsykologin työ on vaativaa ja pitkäjänteistä vuorovaikutustyötä. Sote-palveluissa koulupsykologityön jatkuvuus ja mahdollisuus ennaltaehkäisevään ja koko kouluyhteisöä kehittävään työhön lähipalveluna on turvattava. Koulupsykologin on voitava toimia ensi sijassa osana koko koulun oppilashuoltoa. Eksote työnantajana toteuttaa oppilashuollossa yhteisöllisen työn ja oppilas- ja opiskeluhoitolain mukaista toimintaa. Haasteena koetaan suuret alueet. Eksotessa kaikki oppilashuollon ammattiryhmät toimivat kiinteänä osana kouluyhteisöä, työtilat ovat pääasiassa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta

2.3.2021

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon
kuntayhtymä, Eksote

kouluilla. Työtila koulun läheisyydessä on vain, jos koululta ei löydy psykologityön kriteerit täyttäviä tiloja. Usein koululla tiloja joudutaan jakamaan ammattiryhmien kesken, mikä tuo haasteita monialaisen koulukohtaisen työn toteutumisessa sekä useamman työajan suunnittelussa.

Opettajien ja muun oppilashuoltohenkilöstön konsultointi tehtävien lisäksi koulupsykologin toimenkuvaan kuuluu kiinteästi opetuksen järjestämistä koskevien tukitoimenpiteiden suunnittelu yhdessä oppilaan, vanhempien ja opettajien kanssa. Oppilaan oppimisvalmiuksien kartoittamisen lisäksi psyykkisen tuen tarpeen arviointi ja oppilaan tukeminen mm. tukikäyntien muodossa sekä tarvittava jatko-ohjaus tulee tapahtua viiveettä. Koulupsykologi tekee yhteistyötä verkostossa muiden lasten ja nuorten sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluiden ja erikoissairaanhoidon kanssa. Koulupsykologien on edelleen tärkeää työskennellä mahdollisimman paljon koululla ja läsnä kouluyhteisössä. Osana sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiota riskinä on, että ennalta ehkäisevän ja yhteisöllisen työn sijasta työ painottuu hoidolliseen työhön.

Laadukas koulupsykologityö mahdollistuu, kun huolehditaan, että oppilasmäärä yhtä psykologia kohden asettuu maltilliseksi ja työskentely kohdentuu muutamaa kouluyhteisöön. Sitova mitoitus suosituksen sijaan turvaisi oppilashuollon palveluiden laadullisen monialaisen työn toteutumisen. Näin koulupsykologi pystyy tekemään yhteisöllistä työtä, tarjoamaan varhaisen vaiheen tukea sekä tekemään psykologin tutkimuksia ja konsultoimaan opettajia mahdollisimman hyvin. Kokemus sote-organisaatioista on pääasiassa myönteistä. Oppilashuollon palveluiden sisäisen yhteistyön sekä yhteistyön muiden sote-palveluiden kanssa koetaan tiivistyneen, eikä pelättyä kouluyhteisöstä etääntymistä ole tapahtunut.

Syyskuussa 2020 oppilashuollon alueellisilta tiimeiltä on kysytty palautetta Eksoten palveluiden toteutumisesta. Tiimeihin kuuluvat kuraattorit, koulupsykologit sekä kouluterveydenhoitajat.

POSITIIVISET NÄKÖKULMAT (OPPILASHUOLTO OSANA SOTEA)

- Mahdollisuudet kehittää yhteistyötä erikoissairaanhoidon kanssa
- Mahdollistaa tehokkaan ja hyvän yhteistyön opiskeluhuollon työntekijöiden kesken, keskinäinen ammatillinen yhteistyö
- Opiskeluhuollon ja koulun johdon suhde pysyy neutraalina

2.3.2021

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon
kuntayhtymä, Eksote

- Opiskeluhuollon ja koulun tehtävät rajautuvat selkeästi, opiskeluhuollon väki ”selkeämmin” omassa perustehtävässä
- Kouluorganisaation ulkopuolisena on vahvempi asiantuntijan rooli, hallinnollinen etäisyys antaa perspektiiviä
- Kodin ja koulun välisten konfliktien kohdalla koulun organisaation ulkopuolisuus on toimivaa.
- mahdollistaa asiakkaan tasapuolisen ja oikeudenmukaisen tuen oppilaille/opiskelijoille/perheille/kouluyhteisöille
- Ammatillisen ja moniammatillisen tuen saaminen mahdollistuu
- Opiskeluhuollon palveluiden jakaantuminen tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti koko maakunnan alueella
- Mahdollisuus kehittää laajasti oppilas- ja opiskeluhuollon prosesseja yhteistyössä koulujen sekä Lasten ja nuorten talon muiden palveluiden saralla

POHDINNAN JA KEHITTÄMISEN ALLA OLEVIA ASIOITA

- Opiskeluhuollon työntekijöitä pidetään liikaa terveydenhuollon työntekijöinä, unohtaen opiskeluhuollon ensisijaisen tehtävä: ennaltaehkäisevä yhteisöllinen työ
- Erikoissairaanhoidosta tulee velvoittavia pyyntöjä/paine tehdä tutkimuksia sekä seurantatyötä
- Oppilaitosten kehittämiskulttuuriin ei ole helppoa päästä mukaan, sisäiseen kehittämistyöhön ja pedagogisten ratkaisujen suunnitteluun - >tulee erilaisia käytäntöjä, riippuu rehtoreista ja kuntien linjauksista
- Epäily on, että pienten kuntien puolella opiskeluhuollon palveluiden toiminta rajautuisi, mikäli toiminta olisi opetustoimen organisoimaa
- Tietojärjestelmät kehittämisen kohde, tarvitaan yhteinen toimiva tietojärjestelmä. Potilastietojärjestelmä tiedon saannin kannalta hyvä, oppilashuollon mittareiden, vaikuttavuuden ja seurannan kannalta ei kuitenkaan palvele.
- Sote -organisaation ”leima”, voi vaikuttaa esim. tilojen saatavuuteen/ käytettävyyteen, tiedonkulkuun. Tämä pulma johtuu koulujen rajallisista tiloista.
- Uusissa kouluissa suunnitteluissa on huomioitu oppilashuollon tilojen riittävyys.